

Sygn. akt IX Pa 33/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku

Wydział IX Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : SSO Mariola Łącka /spr/

Sędziowie: SSO Barbara Kuźdrzał- Kiermaszek

del. SSR Renata Stańczak

Protokolant: st. sekretarz sądowy Dagmara Mazurkiewicz

przy udziale ./.

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2018r. w Rybniku

sprawy z powództwa **T. I.**

przeciwko (...) S.A. w J.

o deputat węglowy

na skutek apelacji powoda T. I.

od wyroku Sądu Rejonowego w Jastrzębiu -Zdroju Wydziału IV Pracy

z dnia 23 marca 2018 r. sygn. akt IV P 369/18

- 1. oddala apelację,**
- 2. odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania za II instancję.**

Sędzia: Przewodniczący: Sędzia:

SSO Barbara Kuźdrzał- Kiermaszek SSO Mariola Łącka del. SSR Renata Stańczak

Sygn. akt IX Pa 33/18

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 18 grudnia 2017 r. wniesionym przeciwko (...) S.A. powód **T. I.** domagał się o zasądzenia na jego rzecz kwoty 5. 103,09 zł z tytułu deputatu węglowego za lata 2015, 2016, 2017.

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) S.A. wniosła o oddalenie powództwa w całości, a także zasądzenia od powodów na jej rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Rejonowy Sąd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju wyrokiem z dnia 23.03.2018r. oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.350,00 zł , tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Dla pracowników zatrudnionych na Kopalni (...) obowiązywał Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy zawarty pomiędzy zakładowymi organizacjami związkowymi reprezentującymi pracowników a pracodawcą. Rzeczona umowa zbiorowa określała szerzej i korzystniej niektóre uprawnienia pracownicze uregulowane powszechnie i jednolicie w prawodawstwie pracy oraz innych przepisach. W szczególności określony został w niej przywilej w postaci deputatu węglowego, w tym dla emerytów i rencistów. Stosownie do zapisów w/w zakładowego układu zbiorowego uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze przysługiwały zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom oraz wdowom, wdowcom i sierotom, jeżeli spełniają warunki do otrzymania renty rodzinnej po pracownikach w ilościach a to 3 tony – jeżeli nabyli uprawnienie po dniu wejścia w życie Zakładowej Umowy Zbiorowej, a to 2,5 lub 2,0 tony – jeżeli nabyli uprawnienia przed dniem podpisania Zakładowej Umowy Zbiorowej. Ustalono przy tym jednocześnie miesięczny dodatek do deputatu węglowego.

Z końcem grudnia 2009 r. w (...) S.A. rozwiązaniu uległy wszystkie zakładowe układy zbiorowe pracy oraz porozumienia zbiorowe i regulaminy obowiązujące w jednostkach organizacyjnych (kopalniach oraz Zakładzie (...)), w następstwie ich wypowiedzenia dokonanego przez Pracodawcę w sierpniu 2009 r.

W kwietniu i maju 2011 r. trwały negocjacje nad porozumieniem zbiorowym w związku z debiutem giełdowym (...) S.A. W następstwie rokowań w dniu 5 maja 2011 r. Zarząd (...) S.A. oraz zakładowe organizacje związkowe działające w Spółce podpisały porozumienie zbiorowe.

Zgodnie z § 1 porozumienia z dnia 5 maja 2011 r.:

1. Dotychczasowe warunki umów o pracę pracowników zakładów (...) S.A. nie ulegają zmianom i nie będą podlegać wypowiedzeniom do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie jednolitego ZUZP dla pracowników (...) S.A.
2. Postanowienia Porozumienia mają również zastosowanie przy ustalaniu warunków umów o pracę po dniu zawarcia Porozumienia.
3. Kontynuować negocjacje nad nowym jednolitym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy dla pracowników (...) S.A.

Zgodnie z § 2 porozumienia:

Wszystkie pozostałe uregulowania wynikające ze stosowanych postanowień wypowiedzianych zakładowych układów zbiorowych pracy oraz obowiązujących w dniu zawarcia niniejszego porozumienia regulaminów i porozumień w jednostkach organizacyjnych (...) S.A. pozostają bez zmian i są obowiązujące do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie ZUZP dla (...) S.A.

Sąd Rejonowy, uznał, że roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Wskazał, że źródła prawa z których ewentualnie mogło by wynikać uprawnienie powoda można podzielić na dwie zasadnicze grupy: powszechnie obowiązujące przepisy prawa i autonomiczne źródła prawa pracy o których mowa w art. 9 kodeksu pracy.

Aktem powszechnie obowiązującego prawa w którym znalazła się konstrukcja prawa do deputatu węglowego było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz. U. z dnia 30 stycznia 1982 r.). Stosownie do par. 19 ust. 2 tegoż aktu, emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny

węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel. Rzeczony rozporządzenie zatem nie precyzowało kto jest zobowiązany z tytułu wypłaty tegoż świadczenia (co nie jest oczywiste z uwagi na obowiązującą wówczas zasadę jednolitości własności państwowej), jak również nie wskazywało w żaden sposób na wysokość świadczenia. W tym zakresie ust. 3 par. 19 w/w rozporządzenia delegował dla właściwych ministrów w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych uprawnienie i zarazem obowiązek do określenia szczegółowych zasad przyznawania świadczeń. Rozporządzenie wykonawcze w tym zakresie nie zostało jednak wydane, zaś samo świadczenie wypłacane było dla uprawnionych pracowników górnictwa w oparciu o Układ Zbiorowy Pracy dla Przemysłu Węglowego z dnia 1 lutego 1980 r. i kolejne układy zbiorowe. Na mocy ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 24, poz. 110 ze zm.) uchylono część przepisów, na podstawie których wprowadzono Kartę górnika, tj. art. 79, 129 §2, art. 130 §2 i art. 160 Kodeksu pracy. Na podstawie powyższej noweli przyjęto jednak specyficzną konstrukcję dalszego obowiązywania niektórych przepisów rozporządzeń wykonawczych. Na mocy art. 11 ustawy nowelizującej, obowiązujące do dnia wejścia w życie ustawy przepisy określające zasady wynagradzania za pracę oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą, wydane na podstawie art. 79 Kodeksu pracy, zachowują moc do czasu objęcia pracowników, których te przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego - postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. Na mocy powołanego przepisu decyzję o dalszym stosowaniu zasad wynagradzania i innych świadczeń związanych z pracą, wynikających z Karty górnika (w tym deputatu węglowego) przekazano pracodawcy i organizacjom związkowym. Uzależnienie dalszego obowiązywania przepisu powszechnie obowiązującego prawa od woli podmiotu innego niż ustawodawca (stron układu zbiorowego pracy) jest konstrukcją wyjątkową i nietypową. Przepis wywołał wiele wątpliwości interpretacyjnych, które w dużej mierze rozstrzygnął Sąd Najwyższy. Zgodnie z jego stanowiskiem zawartym w wyroku z dnia 14 kwietnia 2010 r., sygn. akt III PK 61/09, co do zasady, Karta górnika w zakresie wynagrodzenia i świadczeń związanych ze stosunkiem pracy zachowuje moc bezterminowo, ale w odniesieniu do konkretnych pracodawców górniczych, tylko do momentu, w którym ich pracownicy zostaną objęci postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W ocenie Sądu Najwyższego nie ma przy tym znaczenia, czy nowe regulacje są od Karty górnika korzystniejsze, czy nie.

Przez objęcie postanowieniami układu SN rozumie natomiast „zmianę stanu prawnego dotąd istniejącego”, tj. albo zawarcie po 2 czerwca 1996 r. układu zbiorowego pracy po raz pierwszy, albo dokonanie takiej zmiany już obowiązującego układu, która dotyczyłaby konkretnych przywilejów wynikających z Karty górnika. Biorąc pod uwagę powyższe, należy za pozwaną podkreślić, że szczegółowe zasady dotyczące przywilejów z Karty górnika, w tym deputatu węglowego zostały uregulowane w Zakładowych Układach Zbiorowych Pracy obowiązujących dla kopalń i zakładów (...) SA, w tym dla KWK (...), a tym samym w sposób odrębny od Karty górnika. W konsekwencji Sąd Rejonowy przyjął, że zasady wypłaty deputatu węglowego dla emerytów (...) S.A. zostały przeniesione do Zakładowych Układów Zbiorowych Pracy, a zatem nie obowiązują już w ogóle w tych zakładach przepisy Karty górnika.

Sąd I instancji wskazał również, że innym powszechnym źródłem prawa jest ustawa z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Przyznaje ona jednak uprawnienie do realizowania deputatu węglowego, czy to w naturze od wskazanego przez Ministra właściwego do spraw energii przedsiębiorstwa, czy też od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ekwiwalencie, ale tylko i wyłącznie dla byłych pracowników kopalni postawionych w stan likwidacji a więc nie dotyczy tak pozwanej ani powoda, bo kopalnia, w której pracował nie została zlikwidowana.

Analizując autonomiczne źródła prawa pracy, Sąd Rejonowy wskazał na Układ Zbiorowy Pracy dla Przemysłu Węglowego z dnia 1 lutego 1980 r., który to przewidywał uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze 2,5 tony rocznie. Powyższy układ utracił moc obowiązującą z dniem 31 grudnia 1991 r., a to w związku z treścią art. 45 nowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r. Prawo do deputatu węglowego zostało jednak zachowane dla emerytów i rencistów oraz innych osób nie będących pracownikami - w oparciu o znowelizowany art. 22 Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r. Wskazany Układ został zawarty przez: Zarząd Związku (...) reprezentujący pracodawców zrzeszonych w tym związku oraz właściwe organy statutowe

ogólnokrajowych organizacji związkowych zrzeszających pracowników, dla których układ był zawierany. Związek (...) pismem z dnia 15 maja 2000 r. poinformował ministra pracy i polityki społecznej o wypowiedzeniu układu, w związku z czym - zgodnie z art. 41 ust. 2 układu - uległ on rozwiązaniu z upływem roku kalendarzowego, tj. 31 grudnia 2000 r. Minister pracy i polityki społecznej wpisał do rejestru prowadzonego dla układów ponadzakładowych informację o wypowiedzeniu i rozwiązaniu tego układu z dniem 31 grudnia 2000 r. oraz powiadomił o tym wszystkie strony, które go zawierały. Tym samym z dniem 31 grudnia 2000 r. wskazany układ zakończył swój byt prawny i nie może stanowić podstawy prawnej roszczeń powodów.

Równolegle do w/w układu zbiorowego w zakładach i kopalniach pozwanej, w tym KWK (...) funkcjonowały zakładowe układy zbiorowe pracy, które również zawierały w swej treści uregulowania dotyczące deputatu węglowego. Po rozwiązaniu z dniem 31 grudnia 2000 r. Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r., to właśnie zakładowy układ pracy był jedynym źródłem prawa do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów zatrudnionych na kopalni (...) należącej do (...) S.A., w tym dla powoda. W oparciu o tenże właśnie układ, pomimo rozwiązania układów Ponadzakładowych, pozwana obowiązana była wypłacać uprawnionym deputat węglowy czy to w naturze czy to w ekwiwalencie. Z końcem grudnia 2009 r. w (...) S.A. rozwiązaniu uległy jednak wszystkie zakładowe układy zbiorowe pracy oraz porozumienia zbiorowe i regulaminy obowiązujące w jednostkach organizacyjnych (kopalniach oraz Zakładzie (...)), w następstwie ich wypowiedzenia dokonanego przez pozwanego pracodawcę w sierpniu 2009 r. w trybie art. 241⁽⁷⁾ kp.

Sąd Rejonowy podniósł, że prawo do deputatu węglowego jest niechybnie prawem majątkowym, jednak nie stanowi ono prawa bezwzględnego jak własność, a prawo względne, przysługujące od konkretnego podmiotu jako zobowiązanego, na podstawie skonkretyzowanej umowy w postaci układu zbiorowego pracy. Prawo do deputatu węglowego nie ma rangi konstytucyjnej lecz stanowi przywilej przyznany w Układzie Zbiorowym Pracy. Tym samym w drodze wypowiedzenia układu, dotychczas uprawnieni emeryci i renciści mogą być pozbawieni prawa do tegoż przywileju, a ograniczenie możliwości wypowiedzenia układu w tej części stanowiło by w istocie niedopuszczalne złamanie zasady swobody woli stron stosunku prawnego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lipca 2015 r. I BP 9/14, wskazał, iż nie powinno budzić większych wątpliwości, że uprawnienia przyznane w układzie emerytom i rencistom mogą być następnie uchylone w wyniku zmiany dotychczasowego układu. Jeżeli bowiem układ może być zmieniony na niekorzyść pracowników, będących jego podstawowymi adresatami, to tym bardziej można podjąć takie działania w stosunku do podmiotów mogących podlegać układowi na zasadzie wyjątku (dodatkowo). Przy czym przepis art. 241 [13] par. 2 kodeksu pracy nie będzie miał zastosowania do emerytów, gdyż nie można wypowiedzieć warunków umów o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy, skoro taki stosunek prawny nie istnieje.

Sąd I instancji uznał, że zasadnicze znaczenie w warunkach niniejszej sprawy ma zapis par. 2 Porozumienia zbiorowego z dnia 5 maja 2011 r., w którym to pozwana (...) S. A. potwierdziła jakoby w sposób nie budzący wątpliwości, że przepisy formalnie rzecz biorąc wypowiedzianego Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy nadal jednak obowiązują do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie nowego (...) dla pracowników (...) S. A.

W momencie podpisywania porozumienia z dnia 5 maja 2011 r. układy te nie były obowiązującymi aktami. Nie jest możliwe reaktywowanie w trybie porozumienia zbiorowego skutecznie rozwiązanego układu zbiorowego pracy. Taka czynność pozostawałaby w sprzeczności z wyżej wskazanymi przepisami stanowiącymi procedurę zawierania układu zbiorowego, określonymi przez przepisy kodeksu pracy i stanowiła by w istocie ich obejście.

Nawet jednak gdyby przyjąć, że istnieje możliwość rozciągnięcia mocy obowiązywania wypowiedzianego układu zbiorowego pracy, to należy stwierdzić, iż nie doszło do tego w drodze porozumienia z dnia 5 maja 2011 roku.

Jak wynika bowiem z § 1 Porozumienia z dnia 5 maja 2011 roku strony porozumienia przyjmują, że **dotychczasowe warunki umów o pracę** zakładów (...) S.A nie ulegają zmianom i nie będą podlegać wypowiedzeniom do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie jednolitego ZUZP dla Pracowników (...)S.A. Pozwana w paragrafie pierwszym porozumienia przyznała wprost, iż **dotychczasowe** warunki umów o pracę nie ulegną zmianom, jednak wynika

to z faktu, iż samo wypowiedzenie układów zbiorowych pracy bez zastosowania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających nie może zmieniać dotychczasowych warunków pracy pracowników.

Paragraf drugi porozumienia wskazuje zaś, iż wszystkie pozostałe uregulowania wynikające ze stosowanych postanowień wypowiedzianych zakładowych układów zbiorowych pracy oraz obowiązujących w dniu zawarcia niniejszego porozumienia regulaminów i porozumień w jednostkach organizacyjnych (...) S.A. pozostają bez zmian i są obowiązujące do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie ZUZP dla Pracowników (...)S.A.

Sąd Rejonowy dokonując wykładni paragrafu drugiego porozumienia wskazał, że analizować go należy w oparciu o przepisy paragrafu pierwszego a zwrot „stosowanych postanowień” odsyła do paragrafu pierwszego. Za „stosowane postanowienia” należy uznać te, które nie uległy zmianom i nie podlegały wypowiedzeniom, a więc dotyczące pracowników, których obowiązują już jako składowe ich indywidualnych umów o pracę. Tylko wobec pracowników stosowane są bowiem postanowienia wypowiedzianych zakładowych układów zbiorowych pracy. Tylko bowiem te postanowienia które dotycząc indywidualnych warunków umów o pracę są nadal stosowane jako wchodzące w skład warunków umów o pracę pracowników. Gdyby wolą stron porozumienia objęte było reaktywowanie całości zakładowych układów zbiorowych pracy, to użycie w treści par. 2 zwrotu „stosowanych postanowień” było by w istocie pozbawione sensu, a należało by użyć zwrotu „wszystkie pozostałe uregulowania wynikające z wypowiedzianych zakładowych układów zbiorowych pracy”. Stosowane postanowienia układu, w okresie pomiędzy wypowiedzeniem układów zakładowych a zawarciem porozumienia, to były tylko te postanowienia, które dotyczyły warunków umów o pracę, wobec braku ich wypowiedzenia przez pozwaną, złożonego indywidualnie każdemu pracownikowi.

Mając powyższe na uwadze Sąd I instancji orzekł jak w pkt 1 wyroku a o kosztach postępowania Sąd orzekł na zasadzie art. 98 par. 1 kpc .

Apelację od powyższego wyroku złożył powód i skarżąc wyrok w całości zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania , a to art. 233 par.1 kpc poprzez błędną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego, sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego myślenia, polegającą na:

a) błędnym przyjęciu, iż treść porozumienia zbiorowego z dnia 05.05.2011r. zawartego

pomiędzy Zarządem (...) SA a organizacjami związków

zawodowych działających w (...) SA nie świadczy o podtrzymaniu postanowień

układu zbiorowego pracy zawartego w dniu 18.05.1992r. w zakresie przyznającym

prawo do ekwiwalentu deputatu węglowego dla emerytów – byłych pracowników

kopalni, pomimo, iż prawidłowa wykładnia ww. porozumienia przemawia za

wnioskiem odmiennym,

b) nieuzasadnionym nieuwzględnieniu twierdzeń strony powodowej w zakresie

zasadności odstąpienia od obciążania powoda kosztami postępowania i w

konsekwencji poczynienie błędu w ustaleniach faktycznych polegającym na błędnym

przyjęciu, iż nie zachodzą przesłanki z art.102 kpc w sytuacji, gdy zarówno brak

równorzędności stron postępowania jak i charakter dochodzonego roszczenia,

subiektywne uzasadnione przekonanie o słuszności roszczeń powoda, a także

nieskomplikowany charakter sprawy, mała liczba rozpraw i niewielki nakład pracy pełnomocnika strony pozwanej uzasadniał nieobciążanie powoda kosztami postępowania.

2. obrazę przepisów prawa materialnego , a to :

a) art. 64 par.2 Konstytucji RP w związku z art.2 Konstytucji RP w zakresie i naruszenie w powyższym zakresie konstytucyjnej zasady ochrony praw nabytych , poprzez oddalenie powództwa i uznanie, iż prawa majątkowe nabyte przez powoda w trakcie zatrudnienia mogą być następnie uchylone, jednostronną decyzją pozwanego.

Wskazując powyższe uchybienia apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu, zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i z ostrożności procesowej, w razie nieuwzględnienia ww. żądań i oddalenia apelacji, na podstawie art.102 kpc wniósł o nieobciążanie powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż strony w drodze porozumienia postanowiły stosować w dalszym ciągu postanowienia dotychczasowego układu bez formalnego zawierania i co istotne, wykładni ww. postanowienia należy dokonać kompleksowo, a więc z uwzględnieniem okoliczności zawierania porozumienia. Powyższe prowadzi do wniosku, iż sama wykładnia językowa nie doprowadzi do odtworzenia faktycznych intencji stron porozumienia. Konieczne jest bowiem dokonanie także wykładni celowościowej, a więc zbadanie ww. postanowienia w kontekście celu porozumienia i okoliczności towarzyszących jego zawarciu. Niewątpliwie bowiem porozumienie zmierzało z jednej strony do uspokojenia nastrojów społecznych, z drugiej natomiast do utrzymania dotychczas wywalczonych przywilejów zawartych w wypowiedzianych układach zbiorowych pracy, w tym prawa do deputatu węglowego.

Powyższe twierdzenia potwierdza także faktyczne realizowanie dochodzonych przez powoda świadczeń jeszcze przez 5 lat po wypowiedzeniu przez pozwanego układu zbiorowego. Sprzecznym z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego myślenia jest twierdzenie, iż pozwana dobrowolnie, nie mając ku temu żadnej podstawy prawnej, realizowała świadczenia guasi emerytalne na rzecz swoich byłych pracowników przeznaczając na ten cel corocznie wiele milionów złotych, pomimo swojej bardzo trudnej sytuacji finansowej.

W dalszej kolejności apelujący wskazał, iż powód przeszedł na emeryturę jeszcze przed wypowiedzeniem w 2009 roku zakładowych układów zbiorowych pracy przez pozwanego, a więc w zakresie uzyskanych w ww. układzie praw korzysta z konstytucyjnej zasady ochrony praw nabytych.

Skarżący zarzucił, iż Sąd niezasadnie odstąpił od zastosowania normy prawnej wynikającej z art.102 kpc i wbrew wnioskowi strony powodowej – złożonych z ostrożności procesowej – obciążył powoda w całości kosztami postępowania.

Zwrócić należy uwagę, iż powód słusznie był przekonany o zasadności swoich roszczeń. Powód nie tylko mógł, ale wręcz powinien żądać wyjaśnienia swoich żywotnych interesów w postępowaniu sądowym, z uwagi na charakter dochodzonego roszczenia i okoliczności zaprzestania jego wypłaty. Powód dochodził bowiem świadczenia, które miało charakter guasi emerytalny i było istotnym składnikiem jego dochodów. Pozwana zaprzestała wypłaty świadczeń 5 lat po wypowiedzeniu układów zbiorowych pracy, powód miał więc wszelkie podstawy by kwestionować zasadność takiego postępowania.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania odwoławczego zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Strona pozwana wskazała, że Sąd I instancji na podstawie wykładni samego porozumienia z 05.05.2011r. słusznie doszedł do wniosku, że swoim zakresem nie obejmuje ono obowiązku stosowania postanowień wypowiedzianych zakładowych układów zbiorowych pracy dotyczących uprawnień dla emerytów i rencistów. Sąd dokonał w tym zakresie prawidłowej interpretacji postanowień porozumienia zbiorowego, bo pozwana w paragrafie pierwszym postanowienia przyznała wprost, że dotychczasowe warunki umów o pracę zakładów (...) SA nie ulegają zmianom, jednak wynika to z faktu, iż samo wypowiedzenie układów zbiorowych pracy bez zastosowania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających nie może zmieniać dotychczasowych warunków pracy pracowników. Zatem odnośnie pracowników, pomimo wypowiedzenia samego układu zbiorowego, jego postanowienia należy nadal stosować, co do warunków umów o pracę pracowników, aż do wypowiedzenia każdemu z pracowników tychże warunków indywidualnie. Paragraf 1 Porozumienia wyraźnie wskazuje na zobowiązanie się pozwanej, że takich wypowiedzeń wobec pracowników nie dokona.

Co istotne, strony porozumienia uregulowały wyłącznie warunki zatrudnienia pracowników (...) SA, w żadnym miejscu nie odniosły się natomiast do sytuacji prawnej emerytów i rencistów. Należy zwrócić uwagę, że par.2 porozumienia, na który powołuje się powód również dotyczy pracowników (...) SA. Zgodnie z par.2 porozumienia wszystkie pozostałe uregulowania wynikające ze stosowanych postanowień wypowiedzianych ZUZP oraz obowiązujących w dniu zawarcia niniejszego porozumienia regulaminów i porozumień w jednostkach organizacyjnych (...) SA pozostają bez zmian i są obowiązujące do czasu zarejestrowania i wdrożenia w życie ZUZP dla pracowników (...) SA. Dokonując wykładni paragrafu drugiego porozumienia należy analizować go w oparciu o przepisy paragrafu pierwszego. Zwrócić należy uwagę na zwrot „stosowanych postanowień”, który w sposób oczywisty odsyła do paragrafu pierwszego. Za „stosowane postanowienia” należy uznać te, które nie uległy zmianom i nie podlegały wypowiedzeniom, a więc dotyczące pracowników, których obowiązują już jako składowe ich indywidualnych umów o pracę. Tylko wobec pracowników stosowane są bowiem postanowienia wypowiedzianych ZUZP. Tylko bowiem te postanowienia, które dotyczą indywidualnych warunków umów o pracę są nadal stosowane jako wchodzące w skład warunków umów o pracę. Gdyby wolą stron porozumienia objęte było reaktywowanie całości ZUZP, to użycie w par.2 zwrotu „stosowanych postanowień” byłoby w istocie pozbawione sensu, a należałoby użyć zwrotu „wszystkie pozostałe uregulowania wynikające z wypowiedzianych ZUZP. Stosowane postanowienia układu w okresie pomiędzy wypowiedzeniem układów zakładowych a zawarciem porozumienia, to były tylko te postanowienia, które dotyczyły warunków umów o pracę, wobec braku ich wypowiedzenia przez pozwaną, złożonego indywidualnie każdemu pracownikami. Takie wypowiedzenie nie jest wymagane w przypadku emerytów i rencistów, albowiem nie wiąże ich już stosunek podstawowy z pracodawcą (umowa o pracę).

Także w par.4 przedmiotowego porozumienia partnerzy społeczni oświadczyli, że „Strony zobowiązują się do wzajemnej współpracy w dobrej wierze, celem łączenia interesów pracodawcy i pracowników, a w szczególności dążyć do zachowania aktualnych miejsc pracy i rozwoju zakładu”.

Przedmiotem porozumienia z 05.05.2011r. były zatem gwarancje dla pracowników (...) SA, a nie innych grup, np. emerytów i rencistów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie zachodzą zarzucane uchybienia.

Stan faktyczny sprawy ustalony przez Sąd Rejonowy jest bezsporny pomiędzy stronami.

W ustalonym przez Sąd Rejonowy stanie prawnym brak jest uregulowań, które mogłyby stanowić podstawę roszczeń powoda.

Sąd Rejonowy dokonał w oparciu o zebrany materiał dowodowy prawidłowych, bezspornych pomiędzy stronami ustaleń stanu faktycznego sprawy, wyczerpującej i prawidłowej analizy uregulowań prawnych dotyczących prawa do deputatu węglowego.

W konsekwencji Sąd Rejonowy słusznie orzekł jak w wyroku w zakresie dochodzonego przez powoda roszczenia oraz zasadniczo prawidłowo i wyczerpująco uzasadnił wyrok.

Ustalenia i argumentację prawną Sądu Rejonowego w ww. zakresie Sąd Okręgowy w pełni podzielił z tym, że zauważyć należy, że pozwana nie była stroną zakładowych układów zbiorowych pracy zawartych w poszczególnych kopalniach w tym (...) i nie było potrzeby ich wypowiedzenia w 2009r. co jednak pozwana uczyniła.

Odnosząc się do zarzutów apelacji wskazać należy, iż poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia nie przekroczyły swobodnej oceny dowodów. Zastrzeżona dla sądu swobodna ocena dowodów opiera się na odpowiadającym zasadom logiki powiązaniu ujawnionych w postępowaniu dowodom okoliczności w całość zgodną z doświadczeniem życiowym. Wbrew twierdzeniom powoda okoliczności sprawy nie wskazują, by pozwana była zobowiązana do zapłaty ekwiwalentu na jego rzecz.

Co do zarzucanego naruszenia zasady praw nabytych podkreślenia wymaga, iż pozbawienie powoda przez pozwaną prawa do deputatu nie narusza tej konstytucyjnej zasady. Zasada praw nabytych stanowi określony wzorzec konstytucyjny do badania konstytucyjności aktów normatywnych i w takim ujęciu nie może być przedstawiana jako samodzielne źródło indywidualnych roszczeń (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2007 r., I PK 78/07, OSNAPiUS 2008 nr 19-20, poz. 281, str. 800, MoPr 2008 nr 2, str. 96, Legalis numer 91695). Roszczenie musi zatem znajdować swoją wyraźną podstawę materialnoprawną.

Obowiązujące w pozwanej porozumienie zbiorowe z dnia 5 maja 2011r. nie może stanowić podstawy roszczenia powoda, gdyż dotyczy wyłącznie pracowników oraz ich warunków umów o pracę. Nie obejmuje innych podmiotów, w tym emerytów i rencistów, co wynika również z literalnego brzmienia porozumienia prawidłowo zinterpretowanego przez Sąd Rejonowy. Także przepisy powszechnie obowiązującego prawa w postaci Karty Górnika, ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, ustawy z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego oraz przepisy autonomicznych źródeł prawa a to: Układu Zbiorowego Pracy dla Przemysłu Węglowego z 1980r., Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z 1991r., Zakładowego Układu Zbiorowego dla KWK (...), nie mogą stanowić podstawy żądania zapłaty ekwiwalentu. Przepisy powszechnie obowiązującego prawa dotyczą kręgu uprawnionych, do których nie należy powód, a powołane Układy utraciły moc obowiązującą kolejno z dniem 31 grudnia 1991r., 31 grudnia 2000r. oraz 30 grudnia 2009r., co wynika z literalnego brzmienia przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz aktów prawnych uchylających moc obowiązującą Układów.

W wyroku z 22 lipca 2015r., sygn. akt I BP 9/14 Sąd Najwyższy wskazał, iż nie powinno budzić wątpliwości, że uprawnienia przyznane w układzie emerytom i rencistom (art. 239 § 2 k.p.) mogą być następnie uchylone w wyniku zmiany dotychczasowego układu w drodze protokołu dodatkowego (art. 241⁹ § 1 k.p.). Jeżeli bowiem układ może być zmieniony na niekorzyść pracowników, będących jego podstawowymi adresatami, to tym bardziej można podjąć takie działania w stosunku do podmiotów mogących podlegać układowi na zasadzie wyjątku (dodatkowo).

Sąd Okręgowy w całości podziela powyższe stanowisko i przyjmuje je za własne, co w konsekwencji prowadzić musi do słuszności stwierdzenia, iż brak materialnoprawnej podstawy roszczenia powoda. Do naruszenia zasady praw nabytych mogłoby dojść jedynie w przypadku, kiedy pozwana pozbawiłaby powoda prawa do świadczenia już wymagalnego, tj. prawa do ekwiwalentu za okres do czasu obowiązywania ZUZP, który został uchylony z końcem 2009 roku. Pozbawienie powoda prawa do świadczenia na przyszłość jest jednakże dopuszczalne w ramach wolności układowej określonej w art. 59 ust. 2 Konstytucji.

Wypłata przez pozwaną przez 5 lat po wypowiedzeniu układu ekwiwalentu deputatu węglowego emerytom , mimo braku podstawy prawnej , nie czyni roszczenia powoda zasadnym.

Zwyczaj nie jest bowiem źródłem prawa pracy i nie stanowi materialnoprawnej podstawy roszczenia.

Odnośnie orzeczenia Sądu Rejonowego o kosztach , Sąd Okręgowy uznał, że orzeczenie to jest prawidłowe.

Powód w niniejszej sprawie był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, która była w stanie ocenić słuszność żądań.

Zauważyć przy tym należy, że pozew został wniesiony po wejściu w życie ustawy z dnia 12.10.2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla a z treści art. 13 tej ustawy wynika, że przewidziana w ustawie rekompensata stanowi częściowe zaspokojenie ustawowego prawa do bezpłatnego węgla. Powód z możliwości uzyskania rekompensaty nie skorzystał.

Ponadto zauważyć należy, że w latach 2015,2016 na początku 2017r. przed Sądem Rejonowym w Jastrzębiu-Zdroju oraz przed tutejszym Sądem Okręgowym, toczyło się wiele postępowań o prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów zatrudnionych w kopalniach należących do pozwanej i procesy te emeryci przegrywali. Emeryci i renciści górniczy mieli więc powszechną wiedzę, że zaniechanie przez pozwaną wypłaty deputatu węglowego jest prawnie uzasadnione.

Dlatego też Sąd Rejonowy na podstawie art.98 kpc obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanej.

Mając powyższe na względzie Sąd oddalił apelację na podstawie art.385 kpc jako bezzasadną.

Zważywszy, że powód jest emerytem , Sąd na mocy art.102 kpc odstąpił od obciążania go kosztami postępowania za II instancję na rzecz pozwanej, która dysponuje niepomiarnie większymi środkami finansowymi i ostatnio osiąga zyski.

Sędzia Przewodniczący Sędzia

SSO Barbara Kuźdrzał- Kiermaszek SSO Mariola Łącka del. SSR Renata Stańczak